

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfatter(e): Steffen Knutsen; Kristian Eia og Jonas Deisz

Kandidatnummer(e): 5001, 5014, 5037

Tittel:

“Vennskap i barnehagen - en bacheloroppgave om barns vennskap i barnehagen og pedagogisk leder sine bidrag til vennskap”

Veileder: Marianne Larsen Undheim

Fag:

BULL- Barns utvikling lek og læring

Hovedbegreper i oppgaven : Vennskap, lek og voksenrollen.

Stavanger

.....4.01.2023.....
dato/år

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	3
Forord.....	4
1.0 Innledning	5
1.1 Oppbygging av oppgaven	6
2.0 Teori	7
2.1 Vennskap.....	7
2.1. Lek	9
2.3 Voksenrollen.....	11
3.0 Metode	14
3.1 Informanter	15
3.2 Semistrukturert intervju	16
3.3 Feilkilder	17
3.4 Forskningsetikk.....	17
3.5 Analyse	18
4.0 Empiri	19
4.1 Vennskap.....	19
4.2 Lek	21
4.3 Voksenrollen.....	23
5.0 Drøfting.....	26
5.1 Vennskap.....	26
5.2 Lek	29
5.3 Voksenrollen.....	33
6.0 Avslutning	36
7.0 Litteraturliste	38
8.0 Vedlegg.....	41
8.1 Samtykkeskjema.....	41
8.2 Intervjuguide	44

Vennskap i barnehagen - en bacheloroppgave om barns vennskap i barnehagen og pedagogisk leder sine bidrag til vennskap

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven har vi valgt å bruke kvalitativt intervju for å gå i dybden og svare på problemstillingen: «*Hvordan legger pedagogisk leder til rette for vennskap blant de minste barna (0-3 år)?*». I sammenheng med svarene fra informantene har vi tatt utgangspunkt i begrepene: vennskap, lek og voksenrollen for å svare på problemstillingen. Disse begrepene har vi drøftet ut ifra funn fra forskningen vår og satt det i lys av teori.

Gjennom teori og funnene har vi kom fram til at lekegrupper er sentralt og noe pedagogisk leder bør legge til rette for i barns hverdag. Lekegrupper er noe alle informantene nevnte og så på som vesentlig for å legge til rette for vennskap, teorien nevner også lekegrupper som en bra metode i vennskaps arbeidet. Vi vil derfor trekke fram lekegrupper som det største og viktigste funnet i vårt forskningsprosjekt. Vi ser på lekegrupper som en metode vi som fremtidig pedagogiske ledere bør ta i bruk.

Vennskap og voksenrollen er begreper som var gjengangere i intervjuene og i teorien. Vi brukte oppgaven på å svare på hvorfor disse begrepene er sentrale i arbeidet med vennskap blant de minste barna.

Forord

Vi har skrevet en bacheloroppgave i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved Stavanger Universitet.

Først og fremst vil vi takke vår veileder Marianne Larsen Undheim som har vært en god støtte i skriveprosessen. I veiledningen vi har hatt har hun gitt oss gode innspill og ideer på hva vi kan gjøre, hun har også gitt oss konstruktiv kritikk som har vært til god hjelp for vår videre skriving.

Sist, men ikke minst vil vi takke våre informanter som stilte opp og ga oss gode svar på spørsmålene vi hadde. Dette gjorde skriveprosessen vår ble enda mer interessant da vi fikk høre litt om deres tanker om vennskap blant de minste barna.

1.0 Innledning

I denne bacheloroppgaven skal vi se på vennskap blant de minste barna i barnehagen. Gjennom oppgaven vil det bli skrevet de minste eller de yngste barna, med dette mener vi barn mellom null til tre år. Barnehageloven (2005) sier at *“Barnehagen skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for felleskap og vennskap”* (Barnehageloven, 2005, §1). Rammeplanen for barnehagen forteller oss også at personalet skal:

“Støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 23).

Vi har alltid syntes at lek og vennskap er viktig, spesielt hos de yngste barna i barnehagen, ettersom de kommuniserer mer nonverbalt med kroppsspråk enn verbalt med hverandre. Barnehageloven og rammeplanen fastslår at vennskap er viktig da de sier at dette er noe barnehager og personalet skal ta i betraktning i arbeidet. Greve (2021) skriver at vennsapsrelasjoner har et unikt læringspotensial (Greve, 2021, s.147). I denne oppgaven ønsker vi å få en forståelse for hvordan man som pedagogisk leder, kan legge til rette for vennskap mellom de yngste barna.

Interessen vår for dette temaet startet allerede i første praksis. Gjennom praksis i barnehager, har vi sett at vennskap er et sentralt begrep som går igjen i veiledningene. Gjennom observasjoner i praksis har vi erfart hvor viktig og sentralt temaet vennskap er for at barn skal bli inkludert i leken.

Vår forforståelse om temaet og våres tanker og meninger om fenomenet er begrenset og da spesielt hva som kjennetegner vennskap hos de yngste og betydningen av vennskap. Vi synes det har vært utfordrende å definere og forstå hva vennskap er. Etter å ha gjennomgått pensum ble det klart at det ikke er en allmenngyldig definisjon for vennskap. Greve (2015) nevner at vennskap er noe som har eksistert i lang tid, men at det likevel kan være et begrep som er vanskelig å få tak på (Greve, 2015, s. 43).

Gjennom deltakelse i praksis, samt veiledning fra praksislærer har vi erfart at den ansattes rolle er essensielt i arbeidet med vennskap i barnehagen. Som kommende pedagogiske ledere, har vi derfor valgt å fokusere på dette i vår problemstilling. Samtidig har vi tatt hensyn til rammeplanen, barnehageloven og erfaring fra vår praksis. Problemstillingen vår lyder som følger:

Hvordan legger pedagogisk leder til rette for vennskap blant de minste barna (0-3 år)?

Intensjonen med denne bacheloroppgaven er å undersøke hvordan pedagogisk leder kan jobbe med vennskap blant de minste barna i barnehagen. Vi har valgt å skrive en empirisk oppgave for å svare på problemstillingen vår. I den anledning har vi valgt en kvalitativ forskningsmetode, hvor vi har utført semistrukturert intervju.

Vi mener vennskap kan ha stor betydning for barns videre utvikling og mener derfor at dette er et viktig tema som barnehagene burde fokusere enda mer på. Askland & Sataøen (2019) sier at det å ha gode venner og vennerelasjoner er et livsviktig grunnlag for tilpasningen til senere familie-, arbeids- og samfunnsliv (Askland & Sataøen, 2019, s. 69).

1.1 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven inneholder seks kapitler: Innledning, teori, metode, funn, drøfting, og avslutning. Teorikapitlet består av redegjørelser for relevante begreper i forbindelse med problemstillingen. I kapittel en, innledning, vil vi redegjøre for oppgaven og hvorfor vi har valgt temaet samt problemstillingen vår. I teoridelen vil vi ta utgangspunkt i begrepene vennskap, lek og voksenrollen og finne relevant teori til problemstillingen vår.

I kapittel tre om metoder vil vi redegjøre for bruk av metode sett ut ifra kvalitativ forskningsmetode, informanter, datainnsamling og semistrukturert intervju. Videre skal vi drøfte med utgangspunkt i funnene fra intervjuene og sette dette opp med teorien vi presenterte i teoridelen. Avslutningsvis skal vi konkludere og gi et svar på problemstillingen.

2.0 Teori

For og få en bedre forståelse av hva vennskap er, og hvordan pedagogisk leder bidrar til å fasilitere vennskap, vil vi redegjøre for en grundigere begrepsavklaring. Dette er relevant for å kunne svare på vår problemstilling. Vi har valgt å se nærmere på begrepene vennskap, lek og voksenrollen.

2.1 Vennskap

I rammeplanen står det at: *“Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap”* (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 22). Vennskap og sosialt fellesskap er begreper som barnehagen skal jobbe med daglig, men hva er egentlig vennskap?

Som nevnt i innledning er vennskap et begrep som kan være vanskelig å definere, vi har derfor valgt å fokusere på kjennetegn ved barns vennskap. Vi har valgt å bruke Broströms (2000) beskrivelse av vennsksforhold som en definisjon på vennskap. Broström (2000) skriver at vennsksforhold er *“stabile, dyadiske relasjoner kjennetegnet av gjensidighet og felles positive følelser. Vennene oppsøker hverandre målrettet og viser uttalt glede ved å være sammen og de omtaler hverandre ofte som venner”* (Broström, 2000, s. 53).

Hvis vi ser på den definisjon opp mot Greve (2021) som sier at *“Hvis man skal kunne snakke om vennskap, må relasjonen bygge på gjentatte møter over tid”* (Greve 2021, s. 81), så er Broström sin definisjon om vennsksforholdet og Greve sitt syn på hvordan vennskap bygges med relasjoner over tid, relativt like. Broström (2000) nevner hva relasjonen skal inneholde for å skape vennsksforhold, mens Greve (2021) har fokus på at relasjonen skal bygge på gjentatte møter over tid. Ved å benytte seg av begge beskrivelsene, kan man si at vennskap bygger på gjentatte møter som har felles positive følelser.

I innledning nevner vi barnehageloven (2005) som sier at barnehagen skal være et trygt sted for vennskap. Rammeplanen (2017) forteller oss også at personalet skal bidra til vennskap. Dette er interessant da det for rundt 100 år siden ble stilt spørsmål til om barn kunne ha dype relasjoner.

I 1930 mente forskere at små barn ikke kunne inngå i dype relasjoner og forskning på den tiden mente at samspillet mellom små barn var styrt av tilfeldigheter (Greve, 2021, s. 17). Martinsen og Nærland (2009) skriver at barn foretrekker å være sammen med bestemte jevnaldrende, noe som er observert så tidlig som i to-års alderen i barnehager (Martinsen & Nærland, 2009, s. 153-154). Synet forskere hadde i 1930 om vennskap blant de minste har endret seg, hvilket man ser ettersom Martinsen og Nærland (2009) skriver at barn allerede i andre leveåret har preferanser på hvem de foretrekker å være sammen med. De yngste barnas svar på hvem de er venner med henger som regel sammen med hvem de leker med. Martinsen og Nærland (2009) skriver at når yngre barn blir spurt om hvem de er venner med svarer de fleste med å nevne de barna de oftest er sammen med. På oppfølgingsspørsmål om hvorfor de er venner med nettopp det barnet, sier de yngre barna vanligvis hva de og vennene deres har gjort de siste dagene (Martinsen & Nærland, 2009, s. 154). Det vil si at de yngste barnas svar og tanker rundt vennskap har direkte sammenheng med hvem de leker med. Broström (2000) sier at vennskap vokser frem ut ifra to eller flere personers vilje og evne til å være sammen, videre sier han at felles aktiviteter, forhandling og samarbeid er sentralt for at vennskap skal vokse frem (Broström, 2000, s. 54). Broström (2000) sier at felles aktiviteter er sentralt for at vennskap skal vokse frem, og de yngre barns tanker rundt vennskap henger sammen med hvem de er sammen med. Broström (2000) sine tanker stemmer altså godt sammen med barns tanker rundt vennskap.

I 1930 når forskere mente at vennskap blant små barn ikke kunne oppstå, men var styrt av tilfeldigheter, var det da vits i å legge til rette for små barns vennskap i barnehagen? Nå har forskere og voksnes syn på barns vennskap endret seg, da kan vi og tenke oss at fokuset på tilrettelegging for vennskap har endret seg.

I barnehagen blir barna eksponert for et fellesskap enten om de vil det eller ikke, da det er andre barn og voksne å forholde seg til. Innenfor emnet fellesskap har Greve (2009) nevnt uttrykket “et felles vi”, som hun har beskrevet at i særlig grad er med på å markere en vennsksapsrelasjon blant barn (Greve, 2009, s. 94).

“Vi-fellesskap kan skapes via kroppslig kommunikasjon med eller uten følge av verbale utsagn” (Nilsen, 2015, s. 65). Å være sammen om det samme kan som illustrert markeres ved bruk av kropp og stemme (Nilsen, 2015, s. 66). Å ha de samme tingene eller å like det samme kan også markere vi-fellesskapet (Nilsen, 2015, s. 68).

Askland og Sataøen (2019) nevner samspill og relasjoner mellom barn som livsviktig, og for at dette samspillet skal finne plass i barnehagen avhenger det i stor grad av hvilke erfaringer barn har høstet fra de første og tidlige samspill med nære omsorgsgivere (Askland & Sataøen, 2019, s. 70).

2.1. Lek

Vi har valgt å ta for oss begrepet lek ettersom vennskap mellom små barn bygges på felles aktiviteter rundt lek. Vi ser på lek som en grunnleggende uttrykksform i barnehagen.

Rammeplanen sier at *“leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur”* (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 20).

Askland og Sataøen (2019) sier at det er gjennom felles aktiviteter barn får felles erfaringer, språk og ståsted og det er faktorer som er med på å styrke vennsapsrelasjoner som allerede er etablert (Askland & Sataøen, 2019, s. 73). Det er i leken at relasjonene mellom barn får fullt spillerom og etablerer vennsapsbånd (Askland & Sataøen, 2019, s. 76). Derfor står leken sentralt når vi skal svare på problemstillingen vår som omhandler vennskap.

Vygotsky så på leken som en sosial prosess, han mente at barns utvikling ble påvirket av den sosiale sammenhengen, den historiske utviklingen og den kulturen barna befinner seg i (Öhman, 2012, s. 51). Vygotsky mente at alle høyere mentale funksjoner som tenkning og språk kommer til syne i mellommenneskelige samspill (Öhman, 2012, s. 51). Videre beskriver Öhman (2012) begrepet lek som barns arbeid, at de lærer, uttrykker og utvikler seg gjennom leken (Öhman, 2012, s. 16). I lek påtar barn seg ulike roller både fra den fiktive verden og virkeligheten, ved å være i samspill med andre barn og voksne.

Leken har altså en egenverdi for barn. I leken kan barnet gå inn i en fiktiv verden, en som-om-verden hvor det kan oppstå utfordringer, spenning og et omfang av muligheter (Lillemyr, 2011, s. 35).

Samspillet mellom barnehagebarn består mye av lek. I barns førspråklige periode preges samspillet av at barn sitter ved siden av hverandre uten å være i dialog. I denne perioden uttrykker barna seg mer gjennom kroppsspråk, de ser på hverandre og imiterer ofte hva det andre barnet gjør (Martinsen & Nærland, 2009, s. 28). Det kan for eksempel være at to barn ser på hverandre, så løper det ene barnet mens de andre henger seg på, så ser de på hverandre og smiler. Slik lek kalles ofte parallellek (Martinsen & Nærland, 2009, s. 28). Det er mye ikke-verbal kommunikasjon i disse typer lek. Barna kommuniserer mer med kroppsspråket, ved å smile til hverandre, herme og uttrykke seg nonverbalt. Som Berit Bae (2009) sier så har ikke de minste barna så mange ord, men de kommuniserer aktivt langs andre kanaler (Bae, 2009, s. 13-14). Å kunne lese andres ikke-verbale kommunikasjon er en viktig sosial ferdighet for barnehagebarn (Martinsen & Nærland, 2009, s. 28). Allerede når barnet er halvannet år, påvirkes deres nonverbale og andres nonverbale kommunikasjon i hvilken grad de lykkes sammen i samspill med andre barn i barnehagen (Martinsen & Nærland, 2009, s. 29). Öhman (2012) sier at små barns lekehandlinger styres av ting som er rundt dem. Eksempelvis kan en kopp som står på bordet inspirere barnet til å koke te. Lekehandlinger blant de minste styres av omgivelsene de er i (Öhman, 2012, s. 78).

Lekegrupper er en god arena for utvikling av barns vennskap. Lekegrupper er et systematisk tiltak som kan gå over en lengre tidsperiode. I en lekegruppe kan det være alt fra ett til flere barn (Hoven, 2008, s. 13), og slike grupper gir barna mulighet til å utvikle sine sosiale ferdigheter og opparbeide vennsksrelasjoner (Vedeler, 2007, s. 83-84). Flere forskere hevder at lekegrupper kan være en god arena for utvikling av lekeferdigheter for barn med særskilte behov (Hoven & Mørland, 2020, s. 247). Ved å legge opp til lekegrupper med barn som sliter i samspill med andre barn kan man hjelpe dem til å utvikle seg i samspill. Barnet kan da få muligheten til å utvikle gode relasjoner med andre barn (Hoven, 2008, s. 13).

For å skape gode lekegrupper er det viktig at pedagogen tenker over hvilke barn han plasserer sammen i lekegruppene. Hoven og Mørland (2020) hevder at det krever at pedagogen har god kunnskap om barnegruppen på avdelingen og innsikt i hva hvert enkelte barn trenger og vet hva en ønsker og oppnå med lekegruppene (Hoven & Mørland, 2020, s. 248). Når en pedagog har god innsikt i barnegruppen kan en bevisst legge til rette for gode lekegrupper.

Pedagogen kan bruke barna sine gode ferdigheter i gruppen til arbeidet med og lære barn som sliter i samspill med få nye ferdigheter (Hoven, 2008, s. 13). I lekegrupper står pedagogen for organisering mens barna tar seg av innholdet og uttrykksformene (Hoven & Mørland, 2020, s. 248).

Öhman (2012) presiserer at barnet lever i nuet før treårsalderen og forklarer at barn leker for å forestille sine behov og motiver (Öhman, 2012, s. 51). Hvis man ser på dette i lys av Hoven og Mørland (2020) som snakker om innholdet i lekegruppen, kan vi tenke oss at pedagogen bør ha kunnskap om de minste barna for å klare å legge til rette for at barn skal leve i nuet i lekegruppene.

2.3 Voksenrollen

Martinsen og Nærland (2009) sier at de voksne må være til stede og i nærheten med to hovedbegrunnelser. Den første er at det gjør det mulig for de voksne å gripe inn raskt for å avverge konflikter og hindre at de får fortsette slik at barn får negative følelser for hverandre. Disse negative følelsene mener Martinsen og Nærland (2009) vil sette barna ut av spill for videre lek. Den andre hovedbegrunnelsen er at barnas atferd blir positivt påvirket av den voksnes nærvær selv om den voksne ikke griper inn (Martinsen & Nærland, 2009, s. 266). Det vil si at når voksne ikke er til stede vil barn oppleve økt negativ samspill og at de vil oppleve mer positiv samspill når en voksen er tilstede, selv om den voksne ikke griper inn.

Rammeplanen sier: *“I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne”* (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 23).

Voksenrollen er viktig for at barn skal kunne danne gode relasjoner og vennskap ettersom konfliktene som oppstår ikke vil fortsette å skape negative følelser for barna. Slik blir barna beskyttet mot å danne dårlige relasjoner med hverandre, samtidig som de får testet ut de sosiale normene og sin kompetanse i samspill med andre barn. Martinsen og Nærland (2009) nevner og at de voksne må passe på at barn som er passive og holder på å falle ut av lek må inkluderes, ettersom leken skal være inkluderende, utviklende og morsomst mulig for alle (Martinsen & Nærland, 2009, s. 248).

Martinsen og Nærland (2009) trekker inn hvor betydningsfull den voksnes intervensjon er for å øke struktur i ustrukturerte og lite utviklingsfremmende situasjoner. Økningen av strukturen skjedde uten at det emosjonelle klimaet sank, men at det ble like godt som før en intervenerte i situasjonen (Martinsen & Nærland, 2009, s. 254). En viktig rolle for den voksne er å være et støttende stillas for barn, noe Bruner hevder er noe som står til barnets disposisjon og som barnet selv kan velge om de vil bruke for å kunne gjennomføre og eventuelt løse problemer de støter på. Med et støttende stillas får barnet støtte for sitt motiv. Den voksne hjelper barnet til å utføre ting som de ikke klarer på egenhånd, og barnet kan bruke støtten fra den voksne som et verktøy (Öhman, 2012, s. 53).

Problemstillingen vår omhandler at pedagogisk leder skal legge til rette for vennskap blant de minste barna i barnehagen. Vi har valgt å bruke begrepet organisering for å forklare hvordan pedagogisk ledere kan jobbe med vennskap i barnehagen. Martinsen og Nærland (2009) skriver at en viktig del av organiseringen av barns læring- og utviklingsmuligheter er den fysiske tilretteleggelsen av miljøet. Organiseringen vil gjøre det mer oversiktlig for de voksne i barnehagen, noe som er viktig ettersom de voksne trenger å ha kontroll til enhver tid over hva som foregår. Organiseringen av den fysiske tilretteleggelsen av miljøet er også viktig for barna, som noen ganger har behov for å trekke seg tilbake for å være alene eller sammen med barn i en smågruppe (Martinsen & Nærland, 2009, s. 268).

Innenfor lek nevner Martinsen og Nærland (2009) struktur som et viktig begrep. Lekens struktur er av stor betydning for hvor oversiktlig en lekesituasjon er og at dette påvirker i hvilken grad barn har muligheter til å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter i situasjonen. Videre nevner de at dette særlig påvirker de minste barna (Martinsen & Nærland, 2009, s. 252).

I lekegrupper får den voksne bedre oversikt og muligheter til kontakt og god oppfølging av det enkelte barnet i forhold til inne på avdelingen med hele gruppen (Hoven, 2008, s. 13). Med mindre lekegrupper er det rom for å utvikle relasjoner, og gode relasjoner er grunnlaget for det gode samspillet mellom barn (Hoven, 2008, s. 13). Det er spesielt blant barn som ikke er så gode i samspill med andre at kvaliteten i relasjonene er viktig (Hoven, 2008, s. 13). Med en voksen som bygger opp en god lekegruppe kan barna føle på tilhørighet og barna får rom for å lære av hverandre. Ved å bruke lekegrupper er det unike muligheter til og bygge gode relasjoner mellom voksne og barn (Hoven, 2008 s. 13). Hoven presiserer videre at årsaken til dette er at barna bestemmer i leken og du som voksen må samhandle på barnas premisser (Hoven, 2008, s. 13).

3.0 Metode

Som nevnt innledningsvis, har vi valgt å skrive en empirisk oppgave. De metodiske valgene vi har brukt i vår bacheloroppgave blir redegjort for i dette kapitlet gjennom relevant pensumlitteratur. Begrepet metode kan forklares som Dalland (2021) sier:

“En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Dalland, 2021, s. 53).

Metode er en måte som gir oss kunnskap om hvordan vi skal anvende og skaffe oss relevant informasjon og data. I dette tilfellet gjelder det all informasjon som er relevant og aktuelt for å undersøke og få svar på vår problemstilling (Dalland, 2021, s. 53-54). Videre skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Dalland (2021) skriver at metodene bidrar på hver sin måte til å forbedre vår forforståelse av samfunnet, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2021, s. 54). Metoden vi skal bruke i forskningen vår er kvalitativ metode.

Christoffersen og Johannesen (2018) skriver at kvalitative metoder er mer fleksible enn kvantitative metoder. Den kvalitative metoden tillater i større grad spontanitet og tilpasning i interaksjonen mellom forskeren og deltakeren. Metoden bruker åpne spørsmål, og hvordan spørsmålet blir stilt på vil variere i intervjuene. Deltakeren kan svare med egne ord og svare utfyllende med detaljer. Christoffersen og Johannessen (2018) skriver at den kvalitative metoden stiller krav til forskeren da den som intervjuer må være i stand til å stille spørsmål, tolke svar og respondere ut fra svarene på neste spørsmål (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 17).

Denne metoden mener vi er mest relevant for å besvare vår problemstilling da deltakerne sin mulighet til å svare utfyllende og i detalj er spesielt viktig. Som vi har nevnt tidligere vil vi forske på de yngste barnas vennskap og hvordan pedagogisk leder kan legge til rette for dette. For å gjøre det vil vi bruke et kvalitativt forskningsintervju.

3.1 Informanter

Vi har intervjuet seks pedagogiske ledere fra tre forskjellige barnehager og fikk deres tanker rundt temaet. Christoffersen og Johannessen (2018) skriver at intervjuer skal brukes når en forsker vil ha fyldige og detaljerte beskrivelser av informanternes erfaringer og oppfatninger (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 85). Da vi valgte informanter brukte vi et homogent utvalg. Christoffersen og Johannessen (2018) skriver at homogent utvalg er deltakere med svært liten variasjon ut fra sentrale kjennetegn, for å belyse disse i detalj og for å avdekke likheter og ulikheter (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 50). For å få variasjon i svar og måter å jobbe på så har vi valgt å kun intervjuer to personer fra samme barnehage, altså seks personer fra tre barnehager. For å skaffe informanter kontaktet vi styrer i barnehager gjennom mail og telefon. Christoffersen og Johannesen (2018) skriver at når målgruppen er homogen så trenger forskerne færre informanter (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 49). Siden vi er tre personer som forsker skal vi intervjuer seks informanter, slik kan vi alle være delaktige på intervjuer og vi får mer funn til å se på i lys av teori. For å skjule informantene sine identitet har vi anonymisert ved å bruke fiktive navn. Vi har systematisert de fiktive navnene alfabetisk for å lettere skille de.

Informant	Alder	Erfaring barnehage	Erfaring småbarnsavdeling	Barnehager
Andrea	25 år	1 år	3 mnd	Barnehage 1
Beate	38 år	17 år	15 år	Barnehage 1
Charlotte	40 år	16 år	13 år	Barnehage 2
Dina	49 år	12 år	6 år	Barnehage 2
Eva	41 år	17 år	17 år	Barnehage 3

Frida	39 år	15 år	3 år	Barnehage 3
--------------	--------------	--------------	-------------	------------------------

Felles for alle informantene var at de hadde en bachelor i barnehagelærer og jobbet som pedagogisk leder på småbarnsavdeling. Alle informantene var også kvinner, med relativt lik erfaring fra barnehagen. Fem av de seks informantene hadde over ti års arbeidserfaring fra barnehagen, mens den første informanten var nylig utdannet og hadde jobbet ett år i barnehage. To av informantene skilte seg litt ut, den fjerde informanten (Dina) hadde jobbet fem til ti år i barnevernet før hun gikk over til barnehage og den femte informanten (Eva) hadde fordypning i småbarnspedagogikk.

3.2 Semistrukturert intervju

Det kvalitative intervjuet skal være semistrukturert og Christoffersen og Johannessen (2021) beskriver at semistrukturert kjennetegnes av at samtalen følger en overordnet intervjuguide som utgangspunkt for intervjuet. Spørsmål, temaer og rekkefølge vil variere og man kan bevege seg fram og tilbake. Denne intervjuguiden som vi skal følge skal lede oss gjennom intervjuet. Dalland (2021) sier at spørsmålene utvikles i samtalen og vil endres ut ifra svarene intervjupersonene gir oss, derfor kan vi ikke følge en liste med spørsmål. Intervjuguiden er en hjelp for å huske hvilke temaer vi vil ta opp (Dalland, 2021, s. 83). Intervjuguiden var og viktig slik at alle kunne lede intervju og intervjuet kunne følge like spørsmål og tema.

Informantene var belyst om temaet på forhånd, men hadde ikke fått vite på spørsmålene vi skulle stille. Vi startet intervjuet med å stille åpne spørsmål som var lettere å svare på og på denne måten kunne vi få samtalen i gang og informantene kunne få bygget tillit til oss.

Christoffersen og Johannessen (2018) skriver at den som intervjuer må underveis i intervjuet bestemme seg for hva han vil finne ut av, og at han må formulere meningsfulle spørsmål raskt (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 83). At en kunne formulere spørsmål raskt var viktig for å opprettholde dialogen. Slik ble intervjuet mer uformelt og mer lignende en samtale eller diskusjon enn et intervju, noe som virker betryggende for informantene da ingen av intervjuerne kjente de på forhånd.

Dalland (2021) skriver at hvis en intervjuer noen kjente så kan det være grunn til å tro at det kan innvirke dataene man får (Dalland, 2021, s. 60)

Vi fordelte oss på seks intervjuer og var med på to intervjuer hver. Slik kunne en intervjuer og den andre personen skrive referat fra intervjuet. Det sier Dalland (2021) er hensiktsmessig når studenter arbeider i en gruppe om undersøkelser som innebærer intervju (Dalland, 2021, s. 93). På intervjuet hadde vi med et samtykkeskjema som informantene hadde lest igjennom på forhånd og signerte før vi intervjuet dem.

3.3 Feilkilder

Når vi har gjennomført det kvalitative intervjuet så må vi være oppmerksomme på at det kan være en del feilkilder med vurdering av svarene og om vi kan stole på resultatet.

Dalland (2021) skriver om å vurdere svarene vi har fått. De ulike svarene vil ha forskjellige verdi, og om noe blir nevnt av flere av intervjupersonene så vil det ha større verdi. Vi må også vurdere om hvilken verdi noe har som bare blir nevnt av en intervjuperson.

Spørsmålene vi stilte kan også bli oppfattet veldig forskjellig fra person til person. Dette kan ha påvirkning på svarene vi får (Dalland, 2021, s. 99). Christoffersen og Johannessen (2018) skriver at alle mennesker har en forforståelse de møter verden på og at de kunnskapene og oppfatningene de har er med å tolke det som skjer rundt oss (Christoffersen & Johannessen, 2018, s. 22). Vi måtte altså tenke gjennom svarene vi fikk og være bevisst på at de kunne være styrt av informantenes forståelse av temaet.

3.4 Forskningsetikk.

Forskningsetikk er et slikt område av etikken som har å gjøre med vurdering av forskning opp mot samfunnets normer og verdier. Vurderingen omfatter alle sider ved forskningen, fra planlegging og valg av problemstilling til hvilke metoder som brukes, samt hvordan resultatene kan tenkes anvendt og rapporteres (Dalland, 2021, s. 168).

Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora (2021), også kalt NESH, sier at forskere må sørge for at anonymitet beskyttes når det er avtalt eller er forsvarlig. Anonymisering er en måte å beskytte intervjupersonenes identitet og integritet. Den fjerner forbindelsen mellom enkeltpersonene og informasjonen, og på den måten kan man forhindre at informasjonen spores tilbake til bestemte personer.

I vår oppgave har vi anonymisert informantene ved å bruke fiktive navn.

Forskning er avhengig av at informanter har tillit til at forskere har taushetsplikt om opplysningene de får gjennom sine undersøkelser. Studenter som utdanner seg til å arbeide med mennesker, har taushetsplikt om personopplysninger de får kjennskap til i sitt arbeid (Dalland, 2021, s. 173). NESH (2021) skriver at informert samtykke innebærer at forskere gir tilstrekkelig og tydelig informasjon om hva deltakelse innebærer. Informasjonen skal inneholde hvorfor de blir bedt om å delta, hvilken type data som samles inn, hvordan den skal brukes, hvem som skal bruke dataene og til hvilke formål. Vi sendte inn samtykkeskjema som informantene kunne lese før vi gjennomførte intervjuet, slik var informantene informerte om anonymitet og taushetsplikt. Dette samtykkeskjemaet signerte de før vi gjennomførte intervjuet.

3.5 Analyse

I etterkant av intervjuene skal vi analysere dataen med utgangspunkt i vår problemstilling og vi må analysere og ta ut de viktigste funnene som hjelper oss å svare på den. Dalland (2021) sier at i analysen arbeider du med å få oversikt over dataen (Dalland, 2021, s.94). Ingen av oss hadde vært på alle intervjuene, derfor var det veldig viktig for oss å sette oss ned sammen for å få en oversikt over funnene våre. Vi leste opp svarene og satt strek under begreper og nøkkelord, deretter så vi på likheter og ulikheter i svarene. Dalland (2021) sier at når vi analyserer et intervju vil det hjelpe oss å dele opp i mindre deler slik man lettere får tak i hva informantene har sagt (Dalland, 2021, s. 94).

4.0 Empiri

I denne delen av oppgaven skal vi presentere resultatene for datainnsamlingen. Utvalget av empiriske funn som er presentert i oppgaven er valgt på bakgrunn av hva som er relevant for å kunne besvare problemstillingen vår som lyder som følger: *Hvordan legger pedagogisk leder til rette for vennskap blant de minste barna (0-3 år)?*

4.1 Vennskap

På spørsmålet om hvordan vil du beskrevet små barns vennskap brukte flere av informantene ord som parallelllek, speiling og herming for å forklare vennskap blant de minste barna. Charlotte forklarte vennskap med et eksempel fra en tur der et barn spurte om et annet barn og ville ikke gå før det andre barnet hadde kommet. Barnet gikk opp og hentet det andre barnet, tok det i hånden og leide det ned til de andre barna. Barnene i eksempelet var to år gamle. Charlotte beskriver dette som et begynnende vennskap og forklarer at når barna begynner å spørre etter hverandre i lekesituasjoner eller andre settinger i barnehagen er det et tegn på vennskap. Hun forklarer at når man spør etter noen barn, har man beveget seg fra hvem som helst til et spesifikt barn. Felles for alle informantene var at de har observert vennskap blant de minste barna i barnehagen.

Vi stilte spørsmålet, kan du gi eksempler på hvordan dere jobber med å stimulere til vennskap? Da fikk vi litt forskjellige svar.

Informant Andrea forklarer at de bruker lekegrupper som en metode for å stimulere til vennskap. Hun forklarer at i sammensetning av lekegruppene er det fokus på hvert enkelt barn og at det er her de stimulerer til vennskap. I lekegruppene skulle de ha fokus på at de voksne var til stede for å bygge videre på startende vennskap.

Informant Beate trekker frem fellesskapsfølelsen og det gode samspillet som et begrep for hvordan de jobber med å stimulere til vennskap. Hun forklarer at med å skape en fellesskapsfølelse rundt et tema så blir samspillet bedre da barnene har de samme interessene.

Beate sa *“Vi har to barn som er veldig opptatt av traktorer. De er opptatt av alt fra hjul på traktoren til gaffelen på traktoren. Disse barnene har vi satt sammen og tatt utgangspunkt i traktorer og skapt en fellesskapsfølelse rundt traktoren”*. Hun forteller videre at med å jobbe slikt har de opplevd at barna får felles interesser og at samspillet blir veldig bra.

Charlotte var opptatt av tilrettelegging i hvordan de jobbet med å stimulere til vennskap. Hun fortalte at de hadde navn på stolene, men at av og til oppstår det at noen barn ville sitte ved siden av hverandre. Her var hun opptatt av å legge til rette for at de får lov til det, visst ikke kunne det hemme vennskap til barnene. Det at barna skulle få lov til å prøve å sitte ved siden av hverandre var viktig for å stimulere til vennskap. Charlotte trakk også frem lekegrupper som en metode for å stimulere til vennskap. Her nevnte hun det samme som ved stolene, at barna skulle få være sammen med de som de søkte i lag med og har relasjoner med.

Dina hadde et litt ulikt svar fra de andre informantene. Dina nevnte bevissthet som et sentralt begrep i arbeidet med å stimulere til vennskap. Dina sa *“Vi bruker å spør foreldrene om hva barna liker å leke med eller gjøre når de er hjemme”*. Foreldrene skrev ned informasjon om barna, fortalte Dina. Denne informasjonen tok de opp sammen med barna, slik at barna skulle få bevissthet om hverandre. Her var tanken at hvis et barn likte å leke med dokker skulle de andre vite det slik at de kunne leke sammen da de hadde samme interessen for det. Hun forklarte at de også jobbet med bevissthet rundt følelser, hvis de så at et barn trøstet et annet barn snakket de sammen med barna om det. Det gjorde at barna ble bevisst rundt egne og andres følelser.

Eva trakk frem felleskap og leke-interesser som begreper de brukte for å stimulere til vennskap. Hun var opptatt av at barna skulle få skape et fellesskap rundt en felles interesse og måten de jobbet med dette var å la barna få felles interesser i barnehagen. Eva sa *“Vi vet ikke hva barna liker å leke med når de er hjemme, men vi kan observere hva vi ser i barnehagen. Finner vi ut at Sivert og Ivar begge liker å bygge med Lego, da må vi skape et fellesskap rundt Lego og legge til rette for de gode opplevelsene Sivert og Ivar kan ha sammen”*. På denne måten håper vi at barna kan danne et fellesskap rundt felles interesser som kan utvikle seg til et vennskap, forklarer Eva.

På Frida sin avdeling jobbet de med å se etter kjemi også satt de barna med bra kjemi sammen i små grupper. Frida forklarte *“Vi observerer i dagligdagse situasjoner og ser om vi ser noen barn som har god kjemi. Det er ikke alltid barna er klar over at de har god kjemi. Så med å sette de med god kjemi sammen i mindre grupper, kan de bygge videre på denne gode kjemien”*. I smågruppene gir vi barna en arena der de kan leke enda mer sammen og prøver her å stimulere til vennskap, fortalte Frida.

4.2 Lek

Alle informantene nevnte lekegrupper, mindre grupper eller små grupper i intervjuet. De jobbet med lekegrupper på forskjellige måter og svarte ulikt på spørsmålene. Felles var at alle nevnte det under spørsmålet, hvordan jobber dere med at disse barna skal få venner i barnehagen?

Andrea brukte ordet lekegrupper når hun skulle svare på spørsmålet om hvordan barn som ikke har venner i barnehagen skal få det. Hun sa *«Vi i tar ofte og setter sammen et barn som er dårlig til å komme inn i lek eller generelt dårlig til å leke sammen med et eller to barn som er gode til å leke. Dette er for at barna skal bli kjent med hverandre, og at det barnet som er dårlig til å leke skal bli inkludert i leken”*. Hun la til at hun hadde observert at dette ofte gjorde at barna i lekegruppene lekte videre utenfor lekegruppen. De videreførte leken i frileken og startet opp nye leker i frileken. På lang sikt håpte Andrea at barnene som var dårlig til å leke skulle bli bedre til å leke, og i tillegg klare å skape vennskap relasjoner.

Beate trakk frem avdelingsmøte som en plass de diskuterte hvilke barn de følte ikke var aktiv i leker eller hadde venner. Hun fortalte *“En gang i måneden har vi avdelingsmøter, på disse møtene diskuterer vi hvordan og hvor mye alle barnene er i samspill med andre og hvor mye de er i samspill med andre. Deretter blir vi enige om å sette sammen lekegrupper som fremmer de som ikke er mye i samspill og som vi ser mangler relasjoner til andre barn”*. Videre forteller hun at lekegruppene gjør at de ansatte kan være ekstra nære lekesituasjoner og hjelpe til at barn kan bygge relasjoner med andre.

Små barn er mye rundt alle barna i gruppe så det er viktig at de klarer å bygge relasjoner på tvers av barnegruppen avslutter hun.

Informant Charlotte nevner også mindre grupper som en plass der barn kan bygge vennskap. Hun er opptatt av at de voksne er aktive i disse mindre gruppene og ser hva barna interesserer seg for. På denne måten kan de ta det opp på avdelingsmøter og endre gruppene hvis det skulle være til fordel for enkelte barn. Hun forteller *“I mindre grupper er det mye lettere for oss voksne å være til stede, vi trenger ikke å tenke på alle 12 barnene, men heller de 3 barna vi har i gruppen vår. Det gjør at vi voksne kan være det støttende stillaset som hjelper barn til å bygge vennskap og relasjoner med andre barn”*. Hun avslutter med å si at det er ekstremt viktig at vi har avdelingsmøtene, sånn at vi kan høre hvordan det har gått på tvers av gruppene. Vi har flere ganger måtte bytte grupper, for å tilrettelegge bedre for barna.

Dina snakket om at voksne kunne dyrke de barna som havnet utenfor og ikke var i samspill med andre barn. Det hun mente var at de voksne seg imellom kunne snakke om hva det enkelte barnet likte å gjøre, for å starte aktiviteter med andre barn. Dina forklarte *“Hvis jeg vet at et barn liker å leke med biler, så kan jeg opprette en liten gruppe med andre barn rundt temaet biler. Da vil det barnet som liker å leke med biler, kunne bygge vennskap rundt et tema han liker og er trygg i. Derfor er det viktig at vi voksne snakker om interesser barna har”*. Dina var opptatt av at de mindre gruppene ikke alltid trengte å være planlagte, men at de av og til kunne skje spontant.

Eva jobbet litt på samme måte som Andrea. På Eva sin avdeling brukte de kartlegging, for å finne ut av hvilke barn som slet med å skaffe seg venner og å leke. Kartlegging ble tatt opp på møter der de diskuterte barna og hvordan de kunne hjelpe de inn i leken. Eva fortalte *“På møtene diskuterer vi og prøver på en best mulig måte å la de barna som strever komme inn i en lek. Jeg har erfart at det å jobbe i små grupper er en veldig bra metode. I disse små gruppene kan vi sette opp barn som er gode til å leke med barn som ikke er like gode. Da vil de mindre gode barna lettere komme inn i leken, fordi de gode vil få de med. Det er også lettere for oss voksne å være med å tilrettelegge i mindre grupper, da det er mindre som skjer og vi kan bruke mer av tiden vår på å være med i lek”*.

Eva avsluttet med å si at vi voksne må være til stede i lekegrupper. Ikke bare fysisk, men også psykisk, da det er da vi kan være med å bygge vennskap med de barna som ikke har opplevd vennskap.

På spørsmålet om hvordan de jobber med barn som ikke har venner svarer Frida *“Vi prøver å gi barna felles leketema, som vi kan jobbe med i mindre grupper eller i spontane lekesituasjoner. Når barna får et fellesskap rundt et tema, blir det lettere for de å leke. Bare tenk på oss selv, vi blir fort venner med de som vi har felles interesser med, slik er det for barn og. Derfor prøver vi å legge til rette for at barn med samme interesser kan ha et fellesskap rundt et tema eller en leke de begge er glad i”*. Frida avslutter med å si vennskap og relasjoner er så viktig i barnehagen, vi voksne må snakke sammen og prøve å la barna oppleve å bygge vennskap og relasjoner med andre barn. Det er viktig at vi og har bra relasjoner til barna, men enda viktigere at barna har det til hverandre.

4.3 Voksenrollen

På spørsmålet hvor viktig vil du si de ansatte i barnehagen er for å fremme vennskap blant de minste svarte Andrea. *“Vi voksne må være der og observere og bygge på vennskap og se hva som kan hjelpe til å tilrettelegge for de som ikke klarer og komme inn i vennskap. Vi må støtte og se alle barn slik de kan bli inkludert og være venner”*. Hun forklarer videre at det er vi voksne som er avgjørende i denne prosessen. *«Vi har så mange muligheter med hvordan vi tilrettelegger og bruker dagen vår. Det er derfor jeg ser på oss voksne som veldig viktig i å fremme vennskap»*.

Beate tok frem voksne som rollemodeller og støttespillere på spørsmålet som omhandlet hvorvidt ansatte i barnehagen var viktig for å fremme vennskap blant de minste. Hun sa *“Vi voksne er og skal være gode rollemodeller for barn, vi skal være der og støtte de og fremme de i lekesituasjoner. Barn ser veldig opp til oss, og måten vi behandler andre ansatte og andre barn på. Det er derfor viktig at vi tenker over vår rolle som forbilder og bruker det til å fremme barns vennskap i stedet for å minske sjansen for vennskap blant barn”*.

Beate var opptatt av at de voksne på avdeling skulle snakke sammen om ulike situasjoner og komme frem til løsninger sammen. Med å jobbe slikt ville de bli bedre venner på avdelingen og barna ville også få stabile og trygge voksne, avsluttet hun.

Charlotte var i likhet med de andre veldig opptatt av voksenrollen, hun så på den som helt essensielt i barns vennskap. Hun fortalte *“Vi voksne er kjempeviktige, vi er alt for barna ute, vi kan by på så mange vennskaps muligheter samtidig som vi kan ødelegge vennskap. Det er oss som voksne som skal bygge de trygge relasjonene til barna, og videreføre dette til de slik at de kan bygge vennskap. Det er også utrolig viktig at den voksne er med i leken for å hjelpe og tilrettelegge for barnet. Voksenrollen er sentral og vi er et støttende stillas for barn. Dette blir umulig hvis vi ikke er trygge på oss selv og vår kompetanse”*. Charlotte avslutter med å fortelle en situasjon fra barnehagen der et barn på to og et på to et halvt har skapet et godt vennskap. Ingen av disse barna sover, som gjør at de har mye fritid alene når de andre barna på avdeling skal sove. De kan være på et rom og leke alene, det fungerer bedre om de får leke alene. De kan da stå og observere den fine leken de har når den voksne ikke er til stede. Men av og til er det viktig å gi de litt fred og mulighet hvor de kan få leke alene uten en voksen til stede. Dette vennskapet har vi sett bare fortsetter å vokse, så jeg tenker at vi må også fortsette å legge til rette for at det kan vokse.

Informant Dina synes også at voksenrollen er ekstremt viktig i arbeidet med barns vennskap. Dina forteller *“de ansatte er vanvittig viktig, hvis ikke vil barna falle ut, og noen vil holde seg tilbake. Det er oss voksne som er avgjørende for at barn skal forstå hverandre, og i det hele tatt ha mulighet til å dyrke vennskap. Vår kompetanse er hovedingrediensen til barnas vennskap”*. Dina var opptatt av at pedagogisk leder skulle bruke sine kompetanse og synliggjør den for foreldre og de andre ansatte på avdelingen. Hun mente at dette ville gjøre at tilliten vokste mellom foreldre og ansatte, samtidig som de andre ansatte lettere kunne legge til rette for vennskap.

Eva var opptatt av kroppsspråket til de voksne når hun tenkte på voksenrollen. På spørsmålet svarte hun *“De voksne må være på, de må være her ikke bare fysisk men psykisk og. Det gjelder kroppsspråket vårt hvis vi sier noe og hvis kroppsspråket vårt forteller noe annet vil barn merke det, de vil ta det opp og etter hvert kan de miste tilliten de har til oss. Vi voksne i barnehagen må være deltakende for at barn kan bygge vennskap og relasjoner med andre barn. Det er superviktig, vi er her for barna derfor skal de være i fokus”*. Eva fortalte avsluttende at hun synes det var viktig at vi brukte tid på vennskap, at de voksne var opptatt og la opp dagen til at barn kunne leke og bygge vennskap i barnehagen.

Frida så på organisering som noe av det viktigste en voksen kunne gjøre for å bidra til vennskap. *“De voksne har alt å si, jeg kan si det på en annen måte. Organisering og hvordan vi legger opp dagen og til bordplassering på måltidene har så mye å si for barnene. Vennskap kan oppstå i alle barnehagens arenaer og vi må derfor organisere for vennskap i alle disse arenaene. Hvilke barn som sitter hvor under måltidene har faktisk en del å si, hvilke leker som står ute på morgenen og hvor mye vi er ute er også ting som spiller inn. Derfor må vi være bevisst og tenke gjennom hvordan vi vil organisere dagen”*. Frida fortsetter med å forklare at de er opptatt av barns medvirkning på deres avdeling og at barna skal kunne ha mulighet til å styre mye av dagene selv. Tanken er at når de for lov til å velge hva de skal gjøre selv, vil det bli mindre konflikter og mer positive opplevelser. Hun avslutter med å si at vennskap er så viktig for alle barn og at personalet i barnehagen må være opptatt av og arbeide med barnas vennskap.

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven skal vi drøfte våre empiriske funn opp mot det teoretiske grunnlaget og våres tolkninger som er relevant for å svare på problemstillingen: *Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for vennskap for de minste barna (0-3 år)?*

For å svare på vår problemstilling blir diskusjonen av våre funn lagt frem slik som i empirien, der vi deler den opp i tre deler: vennskap, lek og voksenrollen. Dette gjør vi får å skape oversikt.

5.1 Vennskap

Alle informantene så på barns vennskap som ekstremt viktig og var ivrige rundt teamet. Informantene jobbet litt forskjellig med vennskap på de ulike avdelingene. Informant Eva var opptatt av å skape positive opplevelser sammen. Hun fortalte om to barn som hadde et begynnende vennskap og lekte veldig bra sammen, men av og til kunne det bli en del uenigheter som negativt påvirket samspillet. Når dette skjedde fjernet de barnene fra hverandre slik at barna kunne få en opplevelse at av at de hadde det fint når de var sammen med dette barnet. I teoridelen tok vi frem Broström (2000) og Greve (2021), og vi slo de sammen og kom til slutningen om at vennskap bygger på gjentatte møter med en felles positiv følelse. I eksempelet trekker Eva inn akkurat dette og forteller at de jobber med gode felles opplevelser på deres avdeling.

Informant Charlotte forteller at når barn begynner å spørre etter hverandre i barnehagen er dette et tegn på et begynnende vennskap. Hun brukte et eksempel fra en tur der et barn ventet på et annet barn for å gå sammen med dette og der disse barnene var to år gamle. Dette bekrefter det Martinsen og Nærland (2009) skriver om at barn foretrekker å være sammen med bestemte jevnaldrende, noe som er observert så tidlig som i det andre leveåret i barnehager (Martinsen & Nærland, 2009, s. 153-154). Charlotte fortalte videre at de var opptatt av å bygge videre på vennskap når de først så et begynnende et. Vedeler (2007) sier at i lekegrupper får barn muligheter til å utvikle vennskskapsrelasjoner (Vedeler, 2007, s. 83-84).

Charlotte plasserer barn hun observerer har et godt samspill med hverandre i frileken sammen i lekegrupper, der får barna muligheten til å utvikle sitt vennskap. Dette passer godt sammen med hva Vedeler sier.

Informant Frida trakk frem at det å sette to barn alene på et rom for å leke eller etablere vennskap funket dårlig i praksis. Hun var opptatt av at en voksen måtte være tett opp i situasjonen for å hjelpe barna til å stimulere seg selv. Martinsen og Nærland (2009) sier at de voksne må være til stede og i nærheten og at det har to hovedbegrunnelser. Den første er at det gjør det mulig for de voksne å gripe inn raskt for å avverge konflikter. Den andre hovedbegrunnelsen er at barnas atferd blir positivt påvirket at den voksnes nærvær selv om den voksne ikke griper inn.” (Martinsen & Nærland, 2009, s. 266). Frida forklarte at hun hadde dårlig erfaring med å sette barn alene, hun opplevde at det førte til mer konflikter, mer negative samspill og minsket sjansen for at vennsapsrelasjoner skulle oppstå. Det Martinsen og Nærland (2009) skriver støtter det Frida sier om å ikke la barn være alene, og at det er viktig at den voksne er tett opp i situasjoner. Man kan være nærme nok samspillet til å ikke forstyrre det, samtidig som man er nærme nok til å avverge konflikter som skulle oppstå. Da vil man kunne beskytte samspillet mellom barna, samtidig som man kan avverge konflikter som kan minske vennsapsrelasjonen mellom barnene (Martinsen & Nærland, 2009, s. 266).

Vi har valgt å ta med begrepet fellesskap da flere informanter nevnte dette som et sentralt begrep i tilrettelegging av vennskap. Informant Frida drar frem det å skape et fellesskap rundt en aktivitet. Med dette mente hun at du som barnehagelærer kunne starte opp interessante aktiviteter sammen med et barn og skape et fellesskap rundt denne aktiviteten. Hun så på dette som en fin mulighet til å legge til rette for vennskap. Hun begrunnet det med at barn ikke alltid klarer å se andre barns eller sine egne interesser, men at du som voksen ser lettere interessene til barna og kan starte opp aktiviteter du vet at barna liker. Greve (2009) nevner “et felles vi” og at dette er avgjørende for vennsapsrelasjon blant barn (Greve, 2009, s. 94). Frida forsøker å oppnå dette med å starte opp en aktivitet med barna. Barna i aktiviteten blir introdusert for et fellesskap i aktiviteten da de begge er sammen om noe og får muligheter til å skape noe sammen.

I aktiviteten får barna mulighet til å skape relasjoner og gode opplevelser sammen med jevnaldrende barn. Barna kan bruke erfaringer de har skapt seg i aktiviteten videre og kanskje kan det være en inspirasjon for videre vennskap med andre barn. Askland og Sataøen (2019) nevner samspill og relasjoner mellom barn som livsviktig, og at erfaringen barn har høstet i de første og tidlige samspillet med nære omsorgsgivere påvirker barns samspill og relasjoner (Askland & Sataøen, 2019, s. 70). Det å kunne bruke en aktivitet til å skape «et felles vi» og på denne måte også skape samspill og relasjoner mellom barn er det som er avgjørende. Barna må ved senere anledninger forvente å kunne skape relasjoner og samspill med andre barn alene, men i barnehagen har den voksne gode muligheter til å være med å skape disse. Vi har som sagt tatt utgangspunkt i de minste barna når Askland og Sataøen (2019) nevner at de tidlige samspill med nære omsorgsgivere påvirker barns samspill og relasjoner, blir det enda viktigere å kunne jobbe som Frida med relasjoner og samspill sammen med barna.

Vi har nå tatt frem tre informanter og drøftet hvordan de arbeider med å legge til rette for vennskap blant de minste. Hvis vi tar det viktigste fra hver informants historie og setter de sammen, kan vi se likheter. Det første vi drøftet var Eva sin historie om å skape positive opplevelser sammen og at interaksjonene med barna skulle være styrt av glede. Charlotte så på at når barn spurte etter hverandre var det tegn på et begynnende vennskap, og at hun bygde videre på dette når hun først hørte at barna begynte å spør etter hverandre. Den siste informanten vi snakket om var Frida. Hun var opptatt av fellesskapet og hvordan ved å legge til rette for et felleskap kunne barn få mulighet til å skaffe seg venner i barnehagen. Hvis vi ser på disse sammen er det likheter: Eva og Frida er inne på temaene opplevelser og fellesskap og er ikke det noe man får i begge tilfeller? Et felleskap sammensatt av barn og voksne som ikke inneholder positive opplevelser er ikke et bra felleskap. Og på samme side kan man tenke seg at positive opplevelser, som ikke klarer å skape et felleskap mangler noe. Charlotte tok opp at når barn spurte etter hverandre var dette vennskap og at det å klare og skape et felleskap med gode opplevelser, kan føre til at barna begynner å spør etter hverandre. De vil oppleve mer av de gode opplevelsene, og spør derfor etter barn de har opplevd de med før. Vi kan altså se hvordan de tre svarene til informantene henger sammen og går inni hverandre, og at du ikke får det ene uten det andre.

5.2 Lek

Alle informantene fremhevet lek når vi snakket om vennskap. Det er i leken, barn kan etablere, bevare og beholde vennskap (Askland & Sataøen, 2019, s. 76). Informantene hadde litt ulikt syn på hvordan de arbeidet med lek på de ulike avdelingene.

Informantene Andrea, Beate, Charlotte og Frida sa at det var mye parallelllek blant de minste. Charlotte var opptatt av små barns vennskap da hun mente at små barns vennskap kom til syne gjennom leken og viste til et eksempel hvor et barn løp og hoppet på madrassen og at det kom et jevnaldrende barn og gjorde akkurat det samme etterpå. Charlotte sa at dette er en type situasjon hvor barn holder på å etablere vennskap. Martinsen og Nærland (2009) sier at dette er en typisk parallelllek blant de minste, der de uttrykker seg gjennom kroppsspråk med å smile, herme og uttrykke seg nonverbalt (Martinsen & Nærland, 2009, s. 28). Charlotte nevnte tidligere at det er i slike situasjoner små barn holder på å etablere vennskap, og dette kan vi se gjennom Askland og Sataøen (2019) som sier at det er i lekens relasjoner mellom barn at de får spillerom og det er her de får etablert vennskapsbånd (Askland & Sataøen, 2019, s. 76). I observasjonen Charlotte hadde kan vi se at vennskapet mellom de to barna er i utvikling og de etablerer vennskapsbånd nonverbalt gjennom parallelleken.

Andrea mente derimot at det ikke var så mye lek blant de minste, men det var mer kroppsspråk og parallelllek. Andrea mente at barna etablerte vennskap med å uttrykke seg nonverbalt og viste til en typisk leke situasjon hvor to barn lekte med traktorer og dyr og kommuniserte nonverbalt og byttet traktor med hverandre også smilte de til hverandre. Her har barna et fint samspill og forstår hverandres nonverbale kommunikasjon. Her kan vi vise til Martinsen og Nærland (2009) som sier at allerede fra barnet er halvannet år påvirkes deres og andres nonverbale kommunikasjon i hvilken grad de lykkes i samspill med andre barn (Martinsen & Nærland, 2009, s. 29). I denne leke situasjonen klarte begge barna og lese hverandres nonverbale kommunikasjon og intensjon, og som Martinsen og Nærland (2009) sier er det en viktig sosial ferdighet for barn når de kan lese andres ikke-verbale kommunikasjon (Martinsen & Nærland, 2009, s. 28).

Når vi intervjuet informantene og spurte hvordan de jobbet for at barna skulle få venner i barnehagen, så nevnte samtlige informanter at de brukte smågrupper, mindre grupper eller lekegrupper som en god arena for å etablere vennskap.

Som nevnt tidligere så jobbet Andrea og Eva litt på samme måte. Andrea sa «*Vi tar ofte å setter sammen et barn som er dårlig til å komme inn i lek eller generelt dårlig til å leke sammen med et eller to barn som er god til å leke. Dette er for at barna skal bli kjent med hverandre, og at det barnet som er dårlig til å leke skal bli inkludert i leken*». Eva sa «*Jeg har erfart at det å jobbe i små grupper er en veldig bra metode. I disse små gruppene kan vi sette opp barn som er gode til å leke med barn som ikke er like gode. Da vil de mindre gode barna lettere komme inn i leken, fordi de gode vil få de med*». For barn som ikke er så gode i samspill med andre barn kan det være en stor fordel og sette de sammen med et eller to barn som er gode og inkluderende i leken med andre barn som ikke synes det er så lett og leke med andre. Det er flere forskere som har forsket på dette, og de hevder at lekegrupper kan være en god arena for utvikling av lekeferdigheter for barn med særskilte behov (Hoven & Mørland, 2020, s. 247).

Andrea og Eva fortalte at de bevisst satte sammen barn som ikke er så gode i samspill med barn som er gode i samspill. Slik kunne de lære av disse barna, bli kjent med dem og bli inkludert i fremtidig lek. Dette støtter opp mot Hovens (2008) forskning om lekegrupper, ved å legge opp til lekegrupper med barn som sliter i samspill med andre barn. Lekegrupper vil gi disse barna gode muligheter til å utvikle relasjoner med andre barn (Hoven, 2008, s. 13).

Andrea hadde også observert at barn som hadde lekt sammen i lekegrupper lekte videre utenfor lekegruppen og at de videreførte leken i frileken og startet opp nye leker der. Når barna tar med seg leken i frileken så går barna inn i den fiktive verden, en som-om-verden og tar med seg leken og dikter videre på den i samspill med hverandre (Lillemyr, 2011, s. 35). Det kan tenkes at barna som var i denne gruppen har begynt å etablere vennskap, der de går fra lekegruppen, som de ble satt sammen i for og leke, til å leke sammen av egen vilje. Askland og Sataøen (2019) sier at det er i leken relasjonene mellom barn får fullt spillerom og det er i leken de får etablert vennskapsbånd (Askland & Sataøen, 2019, s. 76).

Andrea og Eva jobbet ganske likt med barn som er litt på utsiden eller som sliter med å leke og etablere vennskap, men Andrea og Eva hadde ulike fremgangsmåter. Andrea fortalte at hvis hun så et barn som var litt alene og på utsiden, så kunne hun spontant lage en lekegruppe og tilrettelegge for barnet der og da. På Evas avdeling brukte de kartlegging, de hadde møter der de diskuterte barna og hva de kunne gjøre for å hjelpe de som slet i samspill med andre inn i leken. Dette er to forskjellige fremgangsmåter som kan være gode på hver sin måte. På den ene siden kan Andrea sin spontane tilrettelegging være bra, for da får du sett hva som skjer akkurat der og da og tilrettelegge etter det. På den andre siden er Eva sin fremgangsmåte veldig god. Hun kartlegger gruppen på forhånd og ser på de ulike barna og deres behov og tilrettelegger etter det. Hoven og Mørland (2020) påpeker at det er viktig at pedagogen har god kunnskap om barnegruppen på avdelingen og innsikt i hva hvert enkelte barn trenger og har en plan på hva man ønsker og oppnå med bruk av lekegrupper (Hoven & Mørland, 2020, s. 248).

I motsetning til Andrea og Eva så fokuserte informantene Dina og Frida på barnets interesser. De var opptatte av og finne de ulike interessene til barna, og dele inn i grupper etter dem. Dina sa blant annet at hvis hun visste at et barn var interessert i biler, så kan hun opprette en liten gruppe med andre barn som også er interesserte i biler og med det kan de bygge vennskap rundt et tema som barnet liker og er trygg i. Frida presiserte at når barn får et fellesskap rundt et tema, så blir det lettere for dem og leke. Vi kan se at Dina og Frida har veldig like meninger her da de begge er opptatt av hva barnet selv faktisk liker og gjøre, og setter barn med felles interesser sammen. Her er det veldig viktig at pedagogen har god kunnskap om hvert enkelte barn i gruppen for å kunne tilrettelegge for barnets interesser. Som Hoven og Mørland (2020) presiserer er det viktig at pedagogen har god kunnskap og innsikt i hvert enkelte barns behov (Hoven & Mørland, 2020, s. 248). Begge informantene hadde stort fokus på akkurat dette. Med god innsikt i gruppen, kan pedagogen bevisst legge til rette for gode lekegrupper (Hoven, 2008, s. 13).

Vi har nå drøftet noen av informantenes måter å fremme vennskap blant de minste. Det vi kan se er at alle informantene ser på lek som en viktig faktor for å etablere vennskap blant de minste. Flere av informantene sa at det var mye parallelllek blant de minste, og de nevnte at det var i slike typer lekesituasjoner barn holdt på å etablere vennskap.

Det kan vi se i eksemplet til Charlotte hvor det ene barnet hopper på en madrass og det andre barnet hermet og gjorde akkurat det samme. Her kommuniserer barna uten å bruke språk og de kommuniserer gjennom andre kanaler med smil og herming, og her kan det tenkes at barna holder på etablerer vennskap eller leker i lag for de allerede har etablert vennskap.

Videre så nevnte alle informantene lekegrupper som en god måte å jobbe på for å fremme vennskap blant de minste. Andrea og Eva jobbet litt på samme måte der de så på barn som slet litt i samspill med andre eller som ikke var så gode på å komme inn i lek med andre og satte de barna sammen med barn som var gode i samspill med andre. Andrea og Eva sa at dette var en god arena for å inkludere de barna som slet i samspill med andre hvor de barna som var gode kunne inkludere og få de andre med inn i leken, og dette stemmer godt med teorien til flere forskere som sier at gode lekegrupper rundt barn med særskilte behov er en god arena for deres utvikling av lekeferdigheter i samspill med andre barn, som igjen er med på å etablere vennsksrelasjoner (Hoven & Mørland, 2020, s. 247).

Dina og Frida fokuserte mer på barnas interesser og det å etablere lekegrupper ut fra dem. Selv om de fokuserer på litt ulike ting, så ser vi at det er mye fellestrekk mellom informantene da alle nevner lekegrupper, grupper eller små grupper som en god metode for å fremme vennskap, men vi kan se at de gruppene blir satt i sammen på ulike metoder. Det kan tenkes at de ulike metodene er gode på hver sin måte og at de er med på å fremme vennskap. Ved å bruke lekegrupper får barn muligheter til å utvikle sine sosiale ferdigheter og opparbeide vennsksrelasjoner (Vedeler, 2007, s. 83-84).

Informantene Beate og Charlotte snakket mer om hva den voksne kunne gjøre for å fremme vennskap med å bruke lekegrupper og hvor viktig voksenrollen er for de minste barns vennskap og i lekegrupper.

5.3 Voksenrollen

Alle informantene nevnte at voksenrollen eller organisering var viktig for å bidra til barns vennskap. Når Frida ble spurt om hvor viktig hun ville si de ansatte i barnehagen er for å fremme vennskap blant de minste, så svarte hun:

“De voksne har alt å si, jeg kan si det på en annen måte. Organisering, som hvordan vi legger opp dagen og til bordplassering på måltidene, har så mye å si for barnene.

Vennskap kan oppstå i alle barnehagens arenaer, så vi må derfor organisere for vennskap i alle disse arenaene. Hvilke barn som sitter hvor under måltidene har faktisk en del å si, hvilke leker som står ute på morgenen og hvor mye vi er ute er også ting som spiller inn. Derfor må vi være bevisst og tenke gjennom hvordan vi vil organisere dagen”

Frida sier at det er de voksne sin oppgave å legge opp til at barn får mulighet til å danne vennskap. Martinsen og Nærland (2009) skriver at en viktig del av organiseringen av barns læring- og utviklingsmuligheter er den fysiske tilretteleggelsen av miljøet. Organiseringen vil gjøre det mer oversiktlig for de voksne i barnehagen, noe som er viktig ettersom de voksne trenger å ha kontroll til enhver tid over hva som foregår. Organiseringen av den fysiske tilretteleggelsen av miljøet er også viktig for barna, som noen ganger har behov for å trekke seg tilbake for å være alene eller sammen med barn i en smågruppe (Martinsen & Nærland, 2009, s. 268).

Andrea svarte dette når hun ble spurt om viktigheten de voksne har for å fremme vennskap blant de minste:

“Vi voksne må være der og observere og bygge på vennskap og se hva som kan hjelpe til å tilrettelegge for de som ikke klarer og komme inn i vennskap. Vi må støtte og se alle barn slik de kan bli inkludert og være venner”.

Martinsen og Nærland (2009) sier at de voksne må være til stede og i nærheten og at det har to hovedbegrunnelser. Den første er at det gjør det mulig for de voksne å gripe inn raskt for å avverge konflikter og slik at konflikter ikke får fortsette slik at barn får negative følelser for hverandre. Disse negative følelsene mener Martinsen og Nærland (2009) vil sette barna ut av spill for videre lek. Den andre hovedbegrunnelsen er at barnas atferd blir positivt påvirket at den voksnes nærvær selv om den voksne ikke griper inn.” (Martinsen & Nærland, 2009, s. 266).

Hun sa videre at de voksne er avgjørende i denne prosessen og at det er mange muligheter til hvordan de voksne kan tilrettelegge og bruker dagen på.

Charlotte sa at det er utrolig viktig at den voksne er med i leken, hjelper og tilrettelegger for barnet. Innenfor lek nevner Martinsen og Nærland (2009) struktur som et viktig begrep. Lekens struktur er av stor betydning for hvor oversiktlig en lekesituasjon er, og at dette påvirker barns muligheter til å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter i situasjon, og videre nevner de at dette særlig påvirker de minste barna (Martinsen & Nærland, 2009, s. 252). Videre så sa Charlotte *“det at de voksne er der for barnet som et støttende stillas er sentralt for å hjelpe barna med å danne vennskap”*. En viktig rolle for den voksne er å være et støttende stillas for barn, som Bruner hevder er noe som står til barnets disposisjon og som barnet selv kan velge om de vil bruke for å kunne gjennomføre og eventuelt løse problemer de støter på. Med et støttende stillas får barnet støtte for sitt motiv. Den voksne hjelper barnet til å utføre ting som de ikke klarer på egenhånd, og barnet kan bruke støtten fra den voksne som et verktøy (Öhman, 2012, s. 53).

Dina ble spurt om hvor viktig hun vil si de ansatte i barnehagen er for å fremme vennskap blant de minste og da svarte hun:

“De ansatte er vanvittig viktig, hvis ikke vil barna falle ut, og noen vil holde seg tilbake. Det er oss voksne som er avgjørende for at barn skal forstå hverandre, og i det hele tatt ha mulighet til å dyrke vennskap. Vår kompetanse er hovedingrediensen til barn vennskap.”

Martinsen og Nærland (2009) skriver at voksenrollen er viktig for at barn skal kunne danne gode relasjoner og vennskap ettersom konfliktene som oppstår ikke vil fortsette å skape negative følelser for barna. Slik blir barna beskyttet mot å danne dårlige relasjoner med hverandre, samtidig som de får testet ut de sosiale normene og sin kompetanse i samspill med andre barn. Martinsen og Nærland (2009) nevner og at de voksne må passe på at barn som er passive og holder på å falle ut av lek må inkluderes, ettersom leken skal være inkluderende, utviklende og morsomst mulig for alle (Martinsen & Nærland, 2009, s. 248).

Som nevnt tidligere, så nevnte samtlige informanter at lekegrupper, smågrupper eller mindre grupper er med på å etablere vennskap. Flere av informantene sa hvorfor lekegrupper var en god arena for barn å etablere vennskap, mens informantene Beate og Charlotte snakket mer om hva den voksne kunne gjøre for å fremme vennskap ved å bruke lekegrupper. Beate og Charlotte sa at med mindre grupper kan den voksne være ekstra nær lekesituasjoner og hjelpe barn med og bygge relasjoner med andre barn.

Det er mye lettere for de voksne å være nært barn i lekegrupper eller mindre grupper, som Hoven (2008) sier så får man bedre oversikt og muligheter til kontakt og god oppfølging av det enkelte barnet med mindre grupper (Hoven, 2008, s. 13). Charlotte presiserer dette med et eksempel, *“I mindre grupper er det mye lettere for oss voksne og være til stede, vi trenger ikke og tenke på alle 12 barna, med heller de 3 barna vi har i gruppen”*. I mindre grupper er det rom for å utvikle relasjoner, og gode relasjoner er grunnlaget for det gode samspillet mellom barn (Hoven, 2008, s. 13). Som Charlotte sier er det mye bedre for den voksne og være til stede med en mindre gruppe da det i mindre grupper er unike muligheter til å bygge relasjoner mellom voksne og barn (Hoven, 2008, s. 13).

6.0 Avslutning

Målet for forskningsprosjektet vårt var å undersøke problemstillingen: “*Hvordan legger pedagogisk leder til rette for vennskap blant de minste barna (0-3 år)?*”. For å svare på den brukte vi kvalitativ forskningsmetode og semistrukturert intervju. Gjennom intervjuene var det tre begreper som ble nevnt mye, det var vennskap, lek og voksenrollen. Oppgaven vår har bært preg av disse begrepene, og vi har strukturert oppgaven rundt disse tre, ved å nevne de i hver enkelt del. Funnene vi fikk på de kvalitative intervjuene så vi på i lys av teori. Vi drøftet funnene ved bruk av relevant teori, og satt de opp mot hverandre.

Flere av informantene nevnte voksenrollen og organisering som sentralt for å legge til rette for små barns vennskap. De mente at hvordan de voksne organiserte og brukte seg selv hang i sammen med barns mulighet for å danne vennskap i barnehagen. Som nevnt tidligere i oppgaven så er det i leken relasjonene mellom barn får fullt spillerom og det er her de får etablert vennskapsbånd (Askland & Sataøen, 2019, s. 76). Voksenrollen og lek er derfor sentrale begreper for å besvare vår problemstilling.

Det største funnet og det alle informantene tok frem enten en gang eller flere ganger under intervjuene var lekegrupper, smågrupper eller mindre grupper. Denne måten å jobbe på mente de var best for å legge til rette for små barns vennskap. Slik kan den voksne være et støttende stillas for barnet, og trenger ikke fokusere på resten av barnegruppen samtidig. I lekegruppene kan barnehagelæreren plassere barn som er gode i samspill med barn som ikke er gode i samspill. På denne måten kunne det barnet som ikke er god i samspill lære og forhåpentligvis bli inkludert i fremtidig lek av det barnet som er god i samspill. Ved å plassere barn sammen i lekegrupper ga barnehagelæreren barna muligheten til å leke med barn som hadde felles leke-interesser. Slik kunne barna ha glede over samme aktivitet og danne vennskap.

Da vi startet vår forskning, var vår forforståelse om temaet og våres tanker og meninger om fenomenet begrenset. Etter å ha gjennomgått pensum og gjennomført intervjuer har vi fått en bredere forståelse av det. Vi har fått et innblikk gjennom intervjuene og teori om hvordan vi bør jobbe med vennskap i barnehagen. At vår forståelse av dette har forbedret seg, vil være til god hjelp for oss som kommende barnehagelærere.

Denne bachelor oppgaven håper vi kan bidra til å hjelpe barnehagelærere med å forstå hva som er sentralt når en skal legge til rette for vennskap hos de minste barna. Vi håper den kan inspirere og være til hjelp for nåværende og fremtidige barnehagelærere.

7.0 Litteraturliste

Askland, L., & Sataøen, S. (2019). *Utviklingspsykologiskeperspektiv på barns oppvekst.*
Oslo: Gyldendal.

Bae, B. (2009). *Rom for medvirkning? Om kvaliteter i samspillet mellom førskolelærer og barna.* Norsk senter for barneforskning. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/1156/355945.pdf?sequence=1>

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager.* (LOV-2005-06-17-64) Lovdata.
Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Broström, S. (2000). *Sosial kompetanse og samvær -vi er venner, ikke sant?*
Kommuneforlaget.

Christoffersen , L., & Johannessen, A. (2018). *Forskningsmetode for lærerutdanningene.*
Oslo: Abstrakt forlag.

Dalland , O. (2021). *Metode og oppgaveskriving .* Oslo: Gyldendal.

Greve, A. (2021). *Barndom i barnehagen: Vennskap mellom barn i barnehagen (2. utg.).*
Pedagogisk forum.

- Greve, A. (2009).** Vennskap mellom de yngste barna i barnehagen. Nordisk barnehageforskning, 2(2). <https://doi.org/10.7577/nbf.348>
- Hoven, G. (2008).** Det é no bærre leik, sjø... En studie om kompetansebygging som forebyggende arbeid i barnehagen. *Statped skriftserie nr. 61*. Levanger: Trøndelag kompetansesenter. Hentet fra:
http://publisering.skolenettet.no/moduler/templates/Module_Article.aspx?id=48353&epslanguage=NO
- Hoven, G. & Mørland, B. (2020).** Lek for alle barn? Kapittel 10. P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (s. 233 - 250). Oslo: Universitetsforlaget. 2. utgave.
- Kunnskapsdepartementet. (2017).** *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra udir:
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/vennskap-fellesskap/>
- Martinsen, H., & Nærland, T. (2009).** *Sosial utvikling i førskolelder vennskap, konflikter og kommunikasjon i barnehagen*. Oslo : Gyldendal akademisk.
- NESH. (2021).** *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg.). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. Hentet fra:
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Nilsen, R., D. (2015). Vi-felleskap i barnehagen: Skiftende og situasjonsbestemt relasjonsbygging i barns sosiale rom. Kapittel 4. A. Øksnes & A. Greve (Red.), *Vennskap*. (s. 62 - 76). Oslo: Cappelen damm akademisk.

Vedeler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Universitetsforlaget.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.

Øksnes, M., & Greve, A. (2015). *Vennskap*. Oslo: Cappelen damm akademisk.

8.0 Vedlegg

8.1 Samtykkeskjema

Vil du bli intervjuet til en bacheloroppgave om: Vennskap i barnehagen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på hvordan pedagogisk ledere legger til rette for små barns (0-3 år) vennskap i barnehagen.

I dette skrevet gis du informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi ønsker å forske på små barns (0-3 år) vennskap i barnehagen og pedagogisk leder sine bidrag til vennskap. Vi har valgt dette temaet fordi vi synes vennskap i barnehagen er interessant. Det å finne ut hvordan de minste barna i barnehagen får venner og hvordan pedagogisk leder bidrar til dette er noe vi interesserer oss for.

Problemstillingen for prosjektet vårt er: Hvordan legger pedagogiske ledere til rette for vennskap blant de minste barna (0-3 år) i barnehagen.

I intervjuet ønsker vi å spørre deg om følgende tema:

- Vennskap
- Pedagogisk leder sin rolle for å skape vennskap mellom barn
- Relasjoner

Intervjuet vil vare i maks 1 time. Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en bacheloroppgave.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din stilling som pedagogisk leder i barnehage. Vi er interessert i dine tanker/erfaringer og vurderinger rundt teamet

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på et intervju. Intervjuet vil vare i maks 1 time. Intervjuet vil ta for seg spørsmål om dine tanker som pedagogisk leder rundt temaet.

Vi vil komme to studenter for å ha intervjuet, en av oss vil lede intervjuet og den andre vil ta notater fra intervjuet. På dette intervjuet kommer og

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg som har tilgang til dine private opplysninger. Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder og i selve bacheloroppgaven.
- Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på min datamaskin, og vil bli slettet etter at prosjektet er avsluttet.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?
Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.04.2023. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?
Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger, Institutt for barnehagelærerutdanning, ved student:
- Email:

Med vennlig hilsen:

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt og forstått informasjon om deltagelse i prosjektet: Vennskap i barnehagen har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

.. å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 01.06.2022.

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....
.....

.....
.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.2 Intervjuguide

Bakgrunnsinfo til de pedagogiske ledere

Hvordan ville du ha beskrevet små barns (0-3) vennskap? (kan du beskrive eller gi eksempel på vennskap blant små barn)

Kan du gi eksempel på hvordan dere jobber med å stimulere til vennskap?
Har du opplevd/observert at noe fungerer bedre og noe dårligere av de eksemplene du ga.

Hvordan ville du ha beskrevet en toddler/små barn?

Hvilken arena opplever/observerer du at barn får/har mulighet til å skaffe seg venner i barnehagen.

Kan du beskrive en situasjon du har opplevd at barn har utviklet vennskap med et annet barn.

Hva legger du som pedagogisk leder på vekt på i arbeid med vennskap? Er vennskap noe dere snakker om på avdelingen?

Er alle barna venner med hverandre, har alle barna venner? hvis ikke, hvordan kommer dette til uttrykk? Hvordan jobber dere med at disse barna skal få venner i barnehagen?
Hvor viktig vil du si de ansatte i barnehagen er for å fremme vennskap blant de minste?

Er det noe mer du vil tilføye?